

ПСИХІЧНЕ НАСИЛЬСТВО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Курсант 206 навчальної групи **Лакійчук О.С.**

Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук **Шармар О.М.**

Головною цінністю в сучасному кримінальному праві України визнано людину, особистість, що відповідає законотворчому принципів конституційної адекватності і має значення для правотворчості, тлумачення КК України (зокрема при кваліфікації злочинів, індивідуалізації кримінального покарання), надання допомоги потерпілим від злочинів.

Відповідно до КК України сучасна ідеологія кримінального права полягає у тому, що воно, в першу чергу, бере на себе завдання з підтримання безпеки людини, зокрема як потенційного потерпілого.

Така позиція законодавця вимагає значної уваги до прав потерпілих від різних проявів насильства, зокрема психічного.

Психічне насильство - це суспільно небезпечний, протиправний вплив на психіку іншої особи або групи осіб, який здійснюється з негативістських або інструментальних мотивів в інформаційній формі всупереч або поза волею цих осіб, впливає на свободу їх волевиявлення або спричиняє психічну або фізіологічну травму.

Акт кримінального психічного насильства має такі елементи: об'єкт, об'єктивна сторона (зокрема, психічний вплив, психічну шкоду, необхідний причинний зв'язок між ними), суб'єкт, суб'єктивна сторона.

Стосовно психічного насильства як способу вчинення злочину слід зазначити, 1) психічне насильство є саме способом вчинення злочину, а не його засобом; 2) не є обґрунтованою позиція тих вчених, які виділяють, окрім фізичного та психічного, й інші види насильства як кримінально-правові

категорії (сексуальне, інтелектуальне тощо); 3) психічне насильство може самостійно створювати склад насильницького злочину (погроза вбивством), а може виступати частиною більш складної суспільно небезпечної дії; психічне насильство як кримінально-правову категорію можна класифікувати на види за різними підставами.

Важливим для теорії та практики є розподіл психічного насильства залежно від мети його застосування. Воно може бути: 1) поведінковим («класичним» або прямим), яке розглядається як безпосереднє нанесення шкоди об'єктові, а також «вчинення насильства заради насильства». У цих випадках метою вчинення насильницької дії є мета нанесення шкоди іншій людині. Таке насильство характеризується мотивами ворожості та ненависті до потерпілого; 2) структурне або інструментальне психічне насильство. Цей вид характеризується досягненням мети, яка не пов'язана з нанесенням прямої шкоди. Таким чином досягається інша мета, яка не пов'язана з бажанням нанести фізичну або психічну шкоду потерпілому. Наприклад, корислива мета при вчиненні розбою.

Залежно від того, чи мала місце провокація психічного насильства з боку потерпілого, воно може бути: 1) пов'язаним з провокуючою поведінкою потерпілого; 2) не пов'язаним з провокуючою поведінкою потерпілого. Поведінка потерпілого в певних ситуаціях є обставиною, що пом'якшує покарання.

Залежно від наслідків поділяють психічне насильство на те: 1) яке пов'язане з розладом здоров'я; 2) яке не пов'язане з психічним розладом, але покликане змінити поведінку потерпілого.

Важливим критерієм такого поділу є форма його прояву. Вона може бути інформаційною та позаінформаційною. Інформація може здійснювати негативний, іноді фатальний вплив на потерпілого, викликати істотні емоційні потрясіння, хворобливо впливати на стан всього організму людини, її фізичного та психічного здоров'я. Іншою формою психічного

наси́льства є позаінформаційна. До неї відносяться випадки застосування до особи одноразово різних наркотичних та і інших одурманюючих засобів, якщо вони не наносять фізичної шкоди потерпілій особі, застосування спеціальних приладів, наприклад генераторів, які істотно впливають на психіку людини.

Переборний психічний примус (психічний примус, передбачений ч. 2 ст. 40 КК України) запропоновано визначити як кримінальне психічне насильство, при якому насильник (примушуючий) ставить за мету проти бажання потерпілого (примушованого) домогтися від нього вчинку, що містить склад злочину, передбаченого КК України. Вчинок примушуючого, передбачений ч. 2 ст. 40 КК України, може бути як неправомірним, так і правомірним (тобто складу злочину, іншого правопорушення у них може і не бути з огляду на суб'єкта або об'єктивну сторону таких діянь). Видається обґрунтованим передбачити на законодавчому рівні поняття допустимої шкоди і достатньої шкоди, а також ввести поняття правомірної шкоди і поняття перевищення меж правомірної шкоди.

Психічним примусом, зокрема, є: а) погроза застосування відповідного фізичного насильства, у т. ч. за допомогою зброї; б) застосування або погроза застосування насильства щодо рідних, близьких, інших осіб, доля яких є важливою для особи, від якої вимагають вчинення певних дій чи бездіяльності; в) знищення або погроза знищення майна, що належить потерпілому, його рідним, близьким, іншим особам, доля яких є важливою для особи, від якої вимагають вчинення певних дій чи бездіяльності; г) погроза розголошення відомостей, які особа бажає зберегти в таємниці; д) вплив на психіку особи за допомогою гіпнозу або інших подібних засобів.

Шкода, що умисно завдається примушуваним, який діє у стані переборних фізичного або психічного примусу, визнається допустимою, якщо вона не перевищує шкоди, яка завдається

примушуваному, тобто є шкодою правоохоронюваним благам, які за характером (цінністю) і (або) ступенем (обсягом) є меншими або рівними правоохоронюваним благам, які порушуються при завданні шкоди примушуваному.

Шкода, що умисно завдається примушуваним, який діє у стані переборних фізичного або психічного примусу, визнається достатньою, якщо вона є адекватною шкоді, завдання якої вимагається примушуючим від примушуваного, і не перевищує її, тобто є шкодою правоохоронюваним благам, завдання шкоди яким вимагається, і які за ступенем (обсягом) є меншими або рівними правоохоронюваним благам, завдання шкоди яким вимагається.

Перевищення меж правомірної шкоди, що завдається примушуваним, який діє у стані переборних фізичного або психічного примусу, є злочином, що має ознаку завдання примушуваним з метою позбавитися примусу неправомірної шкоди, тобто шкоди, яка є більш значною, ніж шкода, що має у даному стані примусу ознаки.

ЗНАЧЕННЯ ДОГОВОРУ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА РЕСПУБЛІКОЮ КУБА ПРО ПРАВОВІ ВІДНОСИНИ ТА ПРАВОВУ ДОПОМОГУ В ЦИВІЛЬНИХ ТА КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ

Здобувач кафедри цивільного права та процесу НАВС
Ланцева К.В.

Науковий керівник: кандидат юридичних наук **Лов'як О.О.**

Із здобуттям незалежності Україна вийшла на світову арену як рівноправний суб'єкт міжнародних відносин. З цього часу перед нею постала потреба врегулювання правових відносин з іншими державами.

Починаючи з 1992 року, триває робота по укладенню міжнародних договорів з питань правових відносин і правової допомоги у цивільних, сімейних та кримінальних справах. Схвалені Верховною Радою, такі договори закріплюють